

Lunteren Oecumenische Conferentie 14-16 juni 2016.

'Wees niet bang': een verklaring

Inleiding.

De Wereldraad van Kerken (WCC), de Conferentie van Europese Kerken (CEC), de Commissie van de Kerken voor Migranten in Europa (CCME) en de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), hebben, onder erkenning van een behoefte bij lidkerken en kerkelijke organisaties om te reflecteren op hun antwoord op de vluchtelingen crisis in de wereld, op 14 tot 16 juni 2016 een conferentie georganiseerd in Lunteren. Bij de conferentie kwamen meer dan zestig vertegenwoordigers van kerken, oecumenische organisaties, deskundigen en vrijwilligers die zich in heel Europa inzetten met en voor vluchtelingen bijéén. Het uitwisselen van de ervaringen die kerken en kerkelijke groepen hebben opgedaan op lokaal niveau vergemakkelijkte het over-en-weer leren van elkaar, om beter te begrijpen wat er nog méér diende te gebeuren en om meer onderlinge steun en gezamenlijke lobby-initiatieven aan te vatten.

Een Oproep om grotere inzet.

De bezinning draaide met name om de zichtbare en alom aanwezige angst. De levensangst om het geweld dat vluchtelingen verdrijft van hun huis, de angst om gevaren onderweg, -ruimschoots als reëel bewezen door de duizenden die het leven verloren tijdens de overtocht over de Middellandse zee- en de angst om de ontvangst óf de afwijzing die hen te wachten staat in de landen van aankomst. In de ontvangende landen, draaien angsten om het effect van immigratie op de eigen normen en waarden, druk op lokale voorzieningen die soms al zwaar beproefd worden zoals in Griekenland, en de politieke manipulatie van deze angsten en twijfels. Tegen deze achtergrond is een boodschap te vinden in Jesaja 41:10: "Wees niet bang, Ik ben met U". Angst verlamd waar daadwerkelijke solidariteit en barmhartigheid in de ontvangende landen een fundamentele, noodzakelijke voorwaarde is bij het bieden van humanitaire ondersteuning aan de behoeften van vluchtelingen.

Er werd bijzondere zorg uitgesproken over de tendens in traditionele middenpartijen om op het gevaar van extreemrechtse demagogen te reageren door hun kant op te neigen. Overheden, in sommige landen onder daadwerkelijke, in andere onder verwachte, maatschappelijke dreiging, zijn meer en meer geneigd hun mensenrechtelijke verplichtingen, zoals zij die hebben geaccepteerd onder internationale en Europese verdragen, af te zwakken of te ontwijken. Kerken en maatschappelijke organisaties, te zeer beducht voor dezelfde druk aanwezig in hun achterban, zijn soms te terughoudend om publiek stelling te nemen tegen deze ontwikkeling, ondanks hun grote dagelijkse inzet voor vluchtelingen.

Dit geldt in het bijzonder voor de inspanningen van kerken en kerkelijke organisaties in onze landen: in heel Europa zijn duizenden vrijwilligers in de weer met omvangrijke programma's die dagelijkse ondersteuning aan vluchtelingen bieden, hun basis-behoefte, onderdak, juridische steun en hulp. Al doende vullen zij de, soms te beperkte, diensten die de staat biedt aan. Door deze verantwoordelijkheden op zich te nemen, versterken de kerken en kerkelijke organisaties

Conference of European Churches - Conférence des Églises européennes - Konferenz Europäischer Kirchen

Rue Joseph II 174 - BE-1000 Brussels - Belgium

Tel.: +32 2 230 17 32 - Fax: +32 2 231 14 13- email: cec@cec-kek.be - www.ceceurope.org

Churches' Commission for Migrants in Europe - Commission des Églises auprès des Migrants en Europe - Kommission der Kirchen für Migranten in Europa

Rue Joseph II 174 - BE-1000 Brussels - Belgium

Tel. +32 2 234 68 00 - Fax +32 2 231 14 13 - E-mail: info@ccme.be - www.ccme.eu

World Council of Churches - Conseil Oecuménique des Eglises - Ökumenischer Rat der Kirchen

150 Route de Ferney - CH-1211 Geneva 2 - Switzerland

Tel: +41 22 791 6704 - email: mej@wcc-coe.org

Protestant Church in the Netherlands - Protestantse Kerk Nederland

Joseph Haydnlaan 2a, NL-3533 AE Utrecht

Tel. +31 30 880 1880, e-mail: servicedesk@protestantsekerk.nl

hun morele recht om hun overheden op te roepen hun verplichtingen onder de Europese en internationale mensenrecht-verdragen na te komen. Ondanks deze praktische en concrete getuigenis zijn kerken terughoudend in hun deelname aan het openbare debat: zoals Aartsbisschop-emeritus Anders Wejryd, directeur van WCC-Europa het uitdrukte: *'We hadden gehoopt dat de kerken leiders zouden zijn, uitgesproken en gehoord bij het beschrijven van de redenen waarom mensenrechten zijn geformuleerd zoals ze zijn en waarom het gebod om uw naaste lief te hebben verbreed moet worden in tijd en ruimte.*

De Lunteren Conferentie roept kerken en kerkelijk organisaties op, in de huidige vluchtelingencrisis hun inzet in het publieke debat te versterken en in hun inspanningen vóór en met vluchtelingen op te voeren. Aspecten die dringend aan de orde moeten komen zowel op lokaal als op Europees niveau betreffen onder meer de volgende:

+ Er moet aandacht besteed worden aan het opvallend gebrek aan bewustzijn in onze samenlevingen omtrent de werkelijke aard van de vluchtelingencrisis: terwijl landen in het Midden Oosten zoals Libanon en Jordanië, met steun van UNHCR en anderen, de grootste aantallen vluchtelingen vanuit Syrië opvangen heeft Europa het afgelopen jaar 6% van het totaal van 20 miljoen vluchtelingen opgevangen: de crisis in Europa is vooral ook een crisis in de opvangcapaciteit maar ook in de beleving van het publiek, dat té vaak gemanipuleerd wordt voor politiek gewin. Tegelijkertijd zijn de Europese landen, die zich vaak uitspreken voor 'opvang in de regio' wel erg traag en onwillig de daartoe benodigde en beloofde middelen ter beschikking te stellen aan deze staten, aan UNHCR en andere humanitaire organisaties die het lijden kunnen verlichten en basale diensten aan de vluchtelingen kunnen garanderen.

+ Vluchtelingen nemen ernstige risico's in hun pogingen een veilige omgeving te bereiken. Tegelijkertijd groeit de vrees in Europese samenlevingen dat eigen stabiliteit en manier van leven onder druk komt. Deze vrees wordt in toenemende mate gemanipuleerd door populistische en nationalistische partijen, die het vuur van angst en onzekerheid opstoken. Daarmee dreigt de vluchtelingencrisis een veiligheidsrisico te worden in plaats van een humanitaire: deze trend dient bestreden te worden omdat het niemand helpt. Kerken en kerkelijke organisaties die in dagelijks contact staan met vluchtelingen moeten deze angsten met begrip en respect tegemoet treden om bevrijding daarvan mogelijk te maken. Kerken en kerkelijke organisaties kunnen daaraan bijdragen door ervoor te zorgen dat het debat niet draait om een gezichtsloze "mensen-categorie" maar om echte individuele mensen met hun gezichten, hun verhalen over wat ze hebben meegemaakt als aanleiding voor hun vertrek en hun gevaarlijke reis: zij kunnen en moeten vluchtelingen helpen om die verhalen te vertellen.

+ Respect voor de heiligheid en de waardigheid van het menselijk leven vraagt dat Europa veilige en wettige kanalen voor binnenkomst in Europa biedt, zodat het recht op het indienen van een asielverzoek, vastgelegd in het Europese Verdrag voor de Mensenrechten ook daadwerkelijk gegarandeerd is en waarmee het immense lijden, veroorzaakt door het huidige mensensmokkel-systeem als enige mogelijkheid, beperkt wordt. Concrete maatregelen om te voldoen aan dit vereiste zijn onder meer: hervestiging van vluchtelingen, humanitaire ontvangsprogramma's, particulier sponsorschap, gezinshereniging, humanitaire visa, meer studiebeurzen en initiatieven voor versterkte arbeidsmobiliteit kunnen bijdragen aan het verlichten van de druk op het beschermingssysteem.

+ De conferentie stelde vast dat meerdere Europese staten, in een dubbelzinnig antwoord op de maatschappelijke druk, de toelating van vluchtelingen bemoeilijken en hun rechten, vastgelegd in meerdere verdragen, trachten te beperken. De meest kwaadaardige van deze maatregelen is het

creëren van onzekerheid over de duur en vereisten rond de asyl-procedure en en het bemoeilijken van aanvragen voor gezinshereniging, onder andere door de wachtperiode te verlengen. Het ontkennen van verplichtingen die voortvloeien uit verdragen is onacceptabel en kerken dienen daarom te pleiten voor het toetsen van die maatregelen aan de verdragen.

+ Getuigenis tijdens de conferentie toonde ook aan dat kerken en hun organisaties, betrokken bij vluchtelingenopvang, terughoudend zijn bij het inzetten van de juridische mogelijkheden en middelen die hen ter beschikking staan wanneer ze geconfronteerd worden met inbreuken op de rechten van migranten en vluchtelingen. De internationale en Europese verdragen die deze rechten beschermen zijn ook vervat in de nationale wetgeving, die immers daaraan moet voldoen. Als in het nationale rechtssysteem geen rechtzetting bereikt kan worden, staan nog internationale en Europese rechtsmiddelen ter beschikking om herstel van onrecht te bereiken. Zo hoorde de conferentie over de succesvolle inzet van PKN en CEC in hun klacht bij het Europese Comité voor de Sociale Rechten tegen de Staat der Nederlanden in de schending van de rechten van afgewezen asielzoekers. Drie Speciale Rapporteurs van de Verenigde Naties (van Armoede, Migrantenrecht en Huisvesting) hebben ook een actieve rol vervuld in dit proces, met als resultaat dat een nadere behandeling bij het Europese Hof voor de Mensenrechten prioriteit is gegeven.

De Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties kent ook meerdere instrumenten die kerken en andere maatschappelijke organisaties ter beschikking staan om te onderzoeken of verdragen door de staat worden nageleefd en rechten worden gerespecteerd.

Gegeven de neerwaartse tendens in het respecteren van rechten van migranten en asielzoekers door de staten roept de conferentie de kerken op om na te denken over de inzet en hun mogelijkheden om deze mechanismes te gebruiken teneinde effectiever te worden in hun inzet om rechten te beschermen.

+ De Conferentie nam kennis van recent beleid en voorstellen voor wetgeving van de Europese Commissie, gericht op het beperken van de instroom van vluchtelingen. Gezien het feit dat de overgrote meerderheid van de mensen die binnenkomt daadwerkelijk bescherming behoeft wordt dit beleid onder kritiek gesteld. Er is nu vooral behoefte aan het delen van de gezamenlijke plicht om te beschermen, terwijl een vooral 'technisch' herverdelingsmechanisme niet de echte oplossing zal zijn. Er dient vooral nader gekeken te worden naar de behoeften en voorkeuren van vluchtelingen zelf. Het zal niet altijd mogelijk zijn tegemoet te komen aan de wensen, maar goede en betrouwbare informatie en raad zal een sleutel zijn in het ondersteunen van hun inzet hun leven weer op te bouwen.

Gegeven het feit dat de vluchtelingen crisis zo breed is en vooral nijpend in het Midden Oosten, is aanvullende actie en beleid noodzakelijk. Landen in het Midden Oosten en Afrika die de overgrote meerderheid van de vluchtelingen opvangen hebben steun nodig. De beloften, gedaan aan VN-organisaties voor opvang en hervestiging van vluchtelingen dienen door de Europese staten nagekomen te worden en hun inzet en die van VN Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen dienen complementair te zijn en mogen niet tegen elkaar te worden uitgespeeld worden. We nemen nota van de conferentie die de Secretaris Generaal van de VN in september as wil organiseren teneinde de grote schaal van migratie en van vluchtelingen te bespreken. We hopen dat het antwoord van de internationale gemeenschap zal bijdragen aan het delen van verantwoordelijkheden en niet in het afschuiven daarvan naar andere, vaak zwakkere, landen.

Op basis van hun uitgebreide en vruchtbare ervaring en in hun werk met en voor vluchtelingen roepen we de kerken in Europa op actief in hun samenlevingen te zoeken naar bredere ontmoetingen met vluchtelingen, het bespreken van elkaars angsten en actieve maatschappelijke

participatie te bevorderen. Solidariteit en communicatie zijn een leidraad in de kerkelijke gemeentes.

Van een Bijbelstudie van Aartsbisschop Kari Mäkinen van de Evangelisch-Lutherse kerk in Finland hoorde de conferentie dat migratie en vluchtelingen vaak voorkomen in de bijbel. Levensveranderingen brengen vaak angst mee, maar in dergelijke omstandigheden hebben we het Woord van God: 'Vrees niet, want ik ben bij U'. Christenen kunnen dus met vertrouwen hun gemeenschappen en de vluchtelingen steunen. 'Vergeet niet vreemdelingen gastvrijheid te bieden, al doende hebben sommige mensen zonder het te weten engelen gastvrijheid geboden'. (Hebr.13,2)

Lunteren,

| 16de juni 2016

|